

opinió

Agroecologia i espiritualitat

EN TON ARMENGOL, PROFESSOR DE L'ESCOLA AGRÀRIA DE MANRESA, ENS DONA UNA PINZELLADA DE COM LA MERAVELLA DE LA NATURA I DE LA VIDA ENS TRANSCENDEIX, ENS FACILITA LA CONNEXIÓ AMB LA RESTA DELS ÉSSERS VIUS I ENS ACOSTA A LA CONSCIÈNCIA DEL NOSTRE PAPER MÉS HUMIL EN AQUEST MÓN.

TEXT I IMATGES: TON ARMENGOL I PUIG. ESCOLA AGRÀRIA DE MANRESA

En un context social en què la desinformació preval sobre el coneixement, la superficialitat sobre l'atenció, la pressa sobre la pausa, l'artificiositat sobre la naturalitat i el materialisme sobre l'essència de la vida, sembla prou coherent reivindicar espais per mimar la interioritat i obrir-se a l'espiritualitat.

I encara més tenint en compte que, d'un temps ençà, s'ha anat fent més evident que l'espiritualitat no és patrimoni de les religions ni està encotillada pels seus dogmes i creences. Que és a l'abast de tothom i cadascú pot experimentar-la a la seva manera.

M'agrada pensar que les persones vinculades al món agrari, i molt especialment les sensibilitzades amb l'agroecologia, disposem d'un entorn i d'una tasca que **ens acosten a un estil de vida en què el component espiritual pot mostrar-se més espontàniament, més naturalment.**

TENIR LA VIDA ALS DITS

En primer lloc, pel fet de tenir, justament, la vida als dits permanentment. I als peus. I a l'aire. No només la planta o l'animal que volem "produir". Tot el complexíssim agroecosistema que els envolta, del que formem part. Les bioxarxes indescriptibles d'un terròs de sòl. Els innombrables

sers, de tots els regnes, que interaccionen amb aquells que provem de fer créixer. I la vida ens porta, per poc que hi dediquem una mirada atenta, a la més absoluta meravella.

Aquesta meravella –i això torna a ser una opinió molt personal– ens transcendeix. Ens connecta amb la resta de sers. I amb alguna energia que no sabem d'on ve. Que no sabem racionalment comprendre.

L'observació de la vida ens meravella i ens connecta amb la resta d'éssers i amb una energia que racionalment no sabem comprendre

Aquesta sensació concorda amb la visió cosmoteàndrica de la realitat que Raimon Panikkar defensa en parlar d'ecosofia, l'art d'escoltar la Terra, d'entendre la saviesa de

la Terra, d'adonar-nos que en som part i que ella ha de ser el criteri prioritari en qualsevol presa de decisió que l'afecti.

Una visió cosmoteàndrica que contempla les tres dimensions interdependents, els tres elements constitutius de tota realitat, cos, ment i esperit. O si voleu, els àmbits físic, mental i espiritual. O encara, **còsmic, humà i diví, la tríada present a totes les cultures prèvies a la irrupció del tecnocapitalisme.**

HI HA EL TEMPS...

Indestriable del concepte de vida hi ha el del temps. I un altre cop, en el sector agrari, la seva determinada, quotidiana percepció. La familiaritat amb els cicles vitals. Tenir integrat que entre sembra i collita hi ha un període de temps que no pots escurçar. Que entre néixer i morir cada animal et demana els seus dies.

Saber-se prendre temps. **L'espera com a part del procés.** L'espera necessària per observar, entendre, aprendre –per aprendre que hi ha coses que no entens!–, admirar, agrair.

En un llibret que trobo deliciós, *Petita teologia de la lentitud*, José Tolentino reivindica el ritme lent, natural, necessari, en aquesta època cada cop més apressada, empentada, líquida, canviant. I convida a

reaprendre l'aquí i l'ara de la presència. La lletitud com a necessari antídote de la immediatesa. Un camí per descobrir maneres de viure més essencials, més atentes als altres i a la resta de sers.

...I HI HA EL SILENCI

I és clar, hi ha el silenci. Aquest privilegi cada cop més escàs. Un dels elements tradicionalment distintius dels entorns naturals. L'absència de brogit extern que convida a l'absència de soroll interior, l'autèntic silenci. Al despreniment de bona part de l'ego com a procés imprescindible per abraçar l'experiència ecosòfica. Teresa Guardans, a **Les claus del silenci: l'art de viure**, reflexiona i comparteix algunes eines que poden facilitar aquest procés inacabable d'alliberar-se una mica d'un mateix, d'aquest excés de mi, per deixar espai a l'essencial.

Quan excedim la dosi d'ego necessària per

inatge i nombroses fórmules d'associacionisme, ha anat forjant una cultura de treball col·lectiu i ha predisposat a una gran disponibilitat per donar un cop de mà sempre que convingui.

Tot i la creixent mecanització de les tasques agràries i la millora de les comunicacions i els serveis als municipis rurals, hi ha un pòsit de generacions que predisposa encara a la cooperació entre veïns. En un exemple més que la comunitat és més rellevant que la persona, que constituïm una xarxa vital més que no pas una dispersió de vides aïllades.

I aquest comportament grupal està afectat per un biaix afegit que l'ha fet encara més sòlid. El de l'habitual convivència intergeneracional a les llars de pagès, amb avis, fills, néts, concos, mossos i passavolants compartint el mateix sostre. Un escenari d'altra banda ideal per a la transmissió de sabers populars.

Constituïm una xarxa vital, més que no pas una dispersió de vides aïllades

confegir la nostra personalitat i permetre'ns interactuar amb l'entorn i sobreviure-hi, aleshores estem limitant la possibilitat d'anar més enllà del propi jo, de no separar, de no oposar. Estem reduint la capacitat de comprendre i estimar amb profunditat tot allò que ens envolta, de viure universalment. Segons Guardans, el silenci estimula un sentit més comprensiu i solidari entre els éssers humans i la natura. **La capacitat de meravella neix i creix en el silenci.**

MIRAR EL CEL

Hi ha encara dos atributs de l'activitat agrària que, sense ser-ne exclusius, els són molt propis. I ajuden a reduir els personalismes per sota d'uns llindars prou digeribles. En primer lloc, l'evidència que el resultat productiu de cada temporada no depèn només de mi. Que hi ha un percentatge decisiu de factors externs (la meteorologia al capdavant) que tenen molt a dir-hi, la influència dels quals, en el millor dels casos, només puc mitigar. Aquest mirar el cel tan propi dels pagesos. Un mirar més enllà que transcendeix l'elemental corporeïtat. I la consciència de vulnerabilitat que ens corrobora permanentment que només som una part d'alguna cosa molt més gran, **que estem interconnectats, que som interdependents.**

De l'altra, la predisposició al treball cooperatiu, fomentat per la disseminació de la població en el territori, l'estacionalitat en els requeriments de mà d'obra i la dificultat per accedir a determinats factors productius, com ara certa maquinària.

INTERDEPENDÈNCIA I COL·LECTIVITAT

Ja sigui per afinitat o per necessitat, aquesta interdependència ha anat dibuixant relacions de ve-

AGRAÏMENT

Penso també en altres valors que tampoc són exclusius del món rural però que he observat més fàcilment en aquest entorn. **Parlo de la simplicitat, la frugalitat, l'austeritat.** De viure prescindint habitualment d'allò que és superflu. I de valorar les coses, perquè costa esforç i temps obtenir-les. I de ser agraït.

Aquest tarannà amarat de senzillesa està en consonància amb l'essencialitat de la vida. I l'agraïment ho està amb la humilitat, base de la connexió amb el transcendent. Un agraïment que sovint s'ha expressat amb manifestacions col·lectives en forma de celebració, de festa, un cop acabades les collites, la sega, la verema... amb ritus que han integrat els tres elements de la visió cosmoteàndrica citats fa un moment.

Finalment, vull ressaltar **la vocació i el compromís de la producció agroecològica d'alimentar èticament.** Considero que aquesta consciència, d'utilitzar els recursos productius de forma sostenible, preservar l'entorn, produir aliments saludables per al cos i l'esperit i garantir la màxima dignitat per a totes les persones que treballen a les diferents baules del procés, aquesta consciència camina de bracet amb la transcendència.

Tenim la sort que podem acostar-nos a l'espiritualitat des del vessant que ens sigui més simpàtic, més natural: la meravella, la meditació, el treball conscient, el despreniment, la gratitud... I l'agroecologia. Ens hi ajudarà, com diu Satish Kumar, si en allò que estem fent, sigui el que sigui, **hi posem simultàniament les mans, el cor i la ment.** I assumir, al capdavant –també ho deia Panikkar–, que la raó no ha de ser el nostre únic punt de referència. ❀